

Lyubiviy Y. Selection of Methodology as a Problem of Practical Social Philosophy

For researching of reforming of society it is necessary to combine self-organizational, reflexive, network and social-constructive methodological approaches, which represented by various socio-philosophical concepts and theories. Democratic institutions in post-industrial informational society may construct by self-organizational activity of civic society through collective intellectual reflection.

Key words: methodology, network society, self-organization, social designing, practical philosophy.

УДК 176+305: 316.36

I. Горохолінська, кандидат філософських наук, асистент кафедри культурології, релігієзнавства та теології Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЧИ ДУХОВНИЙ ДЕСТРУКТИВІЗМ: ДО ПИТАННЯ ЕТИКО-РЕЛІГІЙНОГО І СУСПІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОМОСЕКСУАЛІСТІВ У ЄВРОПІ

У статті аналізується проблема «статусу» гомосексуалістів в Європі з врахуванням певних складових, що визначають цей статус й впливають на нього. Такими складовими визнаються: утвердження принципу толерантності та терпимості в європейському суспільстві як базової цінності, соціальна робота щодо практичного втілення механізму толерантизації взаємин із представниками ЛГБТ-спільноти та державні програми затвердження їх правового статусу, етичні колізії та релігійно-духовна складова означуваного питання

Ключові слова: секуляризація, мультикультуралізм, гомосексуалізм, ЛГБТ-спільнота, толерантність, терпимість

Питання статусу, прав та свобод осіб нетрадиційної сексуальної орієнтації взагалі та геїв зокрема є проблемою актуальною, а, до певної міри, й провокативною в умовах євроінтеграційних праґнень України. Об'єднана Європа, як відомо, обстоює і пропагує цінності терпимості, толерантності, свободи й гідності всіх людей незалежно від їхньої національної, культурної та, що важливо в даному разі в контексті пропонованої розвідки-дискусії, сексуальної приналежності. Викривлене, пропагандистське висвітлення даної проблеми в Україні призвело до певних упереджень та штампів усвідомлення етико-релігійного та суспільно-правового статусу гомосексуалістів у Європі й пов'язаних із цим реалій українського суспільного та духовно-культурного життя.

У межах дослідження маємо намір не тільки підати рефлексії питання означених «статусів», а й визначитися щодо механізмів, які ці «статуси» фіксують. Тобто, наскільки релігійний чинник є впливовим щодо формулювання суспільної думки з означеної проблеми, визначення норм та специфічних форм співжиття представників традиційних і нетрадиційних поглядів на питання сім'ї, подружжя, виховання дітей, сексуальності взагалі як в країнах Європи, так і в Україні. Важливо розібратися, чи впливає релігія на суспільну мораль та право в даному конкретному питанні і чи взагалі має впливати? Як співвідносяться релігійна та секулярна духовність в умовах глобалізації? Чи є межі толерантності і якщо так, то хто їх проводить? І наостанок: чи будуть загрози духовного деструктивізму та впровадження альтернативних форм родини в Україні опісля її реального входження в систему загальноєвропейських не тільки економічних, юридичних, але й ціннісних стандартів життя?

В силу полівекторності цього питання спробуємо своєрідними блоками окреслити наші міркування з означеної проблеми та її складових.

I. Горохолінська. Тolerantnіst чи духовний деструктивізм: до питання етико-...

Толерантність та сексуальна орієнтація в контексті демократичних практик і цінностей. Європейські стандарти суспільних цінностей спрямовані передусім на утвердження ідей свободи, рівності та гідності всіх людей в умовах глобалізації та мультикультуралізму. Забезпечення практичного втілення цих принципів можливе лише за умови дотримання надважливого принципу взаємодії представників різних націй, світоглядних традицій, культур тощо – принципу толерантності. Власне, говорячи про утвердження правового статусу гомосексуалістів в Європі, першочергову дослідницьку увагу ми маємо звернути саме до цього принципу та його юридичних джерел. Головним правовим актом, що обґруntовує принцип толерантності як базову вартість європейських суспільних взаємин є «Декларація принципів терпимості ЮНЕСКО» (від 16.11.1995). Саме ґрунтуючись на її положеннях, провідні європейські держави розпочали політику розгортання реальних механізмів впровадження толерантності до представників ЛБГТ спільноти: «Терпимість – це обов’язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (в тому числі культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Терпимість – це поняття, що означає відмову від доктрини, від абсолютної істини і затверджує норми, встановлені в міжнародних правових актах в галузі прав людини» [Див.: 7]. Звичайно, науковці по-різному витлумачують саме поняття толерантності, можна віднайти альтернативні підходи до її класифікації, систематизації її проявів та форм. Проте очевидно, що толерантність є неодмінною ознакою сучасного відкритого суспільства. А тому толерантне ставлення до представників нетрадиційної сексуальної орієнтації в Європі впроваджується на багатьох рівнях, щоправда, не в усіх державах однаковою мірою. Вважається, що недостатніми є тільки «прийняття іншого, погляди якого я не поділяю», або що гірше «терпимість до слабкості інших», що визначені різновидами толерантності [Див.: 13, с. 42].

Згідно з європейськими стандартами толерантності необхідною умовою її культывування є сприяння зміні суспільної думки щодо ЛБГТ спільноти засобами освіти, суспільно-політичних процесів, культурних акцій, надання певних квот в системі соціального захисту тощо. Адже, як говориться в уже згадуваній «Декларації»: «Нетерпимість може набути форми маргіналізації соціально найменш захищених груп, їхнього виключення з суспільного і політичного життя, а також насильства й дискримінації щодо до них» [Див.: 7]. Задля узбереження європейського співтовариства від маргіналізації гомосексуалістів здійснюється багатовекторна політика: зміна програми освітніх курсів (зокрема курси «Сексуального виховання» в певних країнах Європи), зміна правової системи щодо родинно-шлюбних взаємин (у законення шлюбів між представниками однієї статі, дозвіл на виховання дитини в одностатевих сім'ях тощо), мистецькі й мас-культурні механізми донесення ідеї «прийняття іншого» (популяризовані в літературі, кіно та ін. публічних сферах моделі та сюжети гомосексуальних взаємин, проблеми гомосексуалістів в сучасному соціумі тощо). Тобто рівень толерування та закріпленість статусу гомосексуалістів у Європі багато в чому визначається й урівноважується суспільною думкою та соціальною складовою взагалі.

Суспільна думка та державно-соціальна складова. Попри те, що Україна одна з перших на пострадянському просторі вилучила з поля не лише кримінальної, а й адміністративної відповідальності гомосексуальні взаємини, все ж суспільна думка тут щодо нетрадиційних сексуальних зв'язків у переважній кількості є вкрай негативною або ж принаймні побутує той тип толерування гомосексуалів, що пов'язуються із поблажливим ставленням до слабостей іншого. Ось, до прикладу дані соціологічного опитування Центру соціальних експертіз Інституту соціології Національної академії наук України: «...показники свідчать про надзвичайно високий рівень гомофобії в суспільстві та небажання населення України допускати представників ЛГБТ-спільноти навіть як жителів України, а згодні миритися з їхньою присутністю лише в якості туристів. Високий рівень гомофобії індуціється, окрім іншого, високим рівнем ксенофобії, агресивності і нетolerантності українського суспільства» [8, с.44].

Попри популяризовану настанову на зміну суспільної думки в Україні щодо гомосексуалістів у зв'язку саме з євроінтеграційними прагненнями, варто відзначити і той факт, що і в країнах Об'єднаної Європи досить неоднорідно є соціологія з означеного питання.

ня. І чи не найважливішим чинником формування суспільної думки є державна політика щодо геїв та інших представників ЛГБТ: «Як свідчать дані результатів загальноєвропейських опитувань громадської думки, задовільний/незадовільний стан державної політики стосовно сексуальних меншин відображається і на громадській думці. Зокрема, відповідно до даних опитування громадської думки європейців із 27 країн, ставлення до явища гомосексуальності суттєво різничається. Наприклад, якщо в Румунії лише 2% респондентів зазначили, що мають серед друзів геїв, лесбійок чи бісексуалів, то в Нідерландах (країні із значно більш ліберальною державною політикою стосовно сексменшин) таких респондентів – 79%» [9, с.31].

Іншою складовою проблеми статусу гомосексуалістів в Європі є, з одного боку, тенденції до протидії державній соціальній політиці, спрямовані на облаштування комфорточних умов життя та обстоювання «прав» сексуальних меншин в тих державах, де така соціальна політика має більш довгу історію і які є «старожилами» Євросоюзу, а, з іншого, – спроби більш наполегливо облаштувати відповідні правові стандарти толерування гомосексуалів у тих країнах, що долучилися до Євросоюзу відносно недавно. Візьмімо лише до прикладу Німеччину й Польщу. Німеччина – чи не одна з перших держав, котра активно використовувала механізми державної соціальної політики щодо зміни статусу гомосексуалістів у суспільстві та громадській думці німців. Проте зараз з'являється певна когорта як дослідників, так і суспільних організацій, що представляють інтереси рядових громадян Німеччини, які намагаються протидіяти таким правовим стандартам. Ось як про це пише німецька дослідниця Габріела Кубі: «Починаючи від десятирічного віку, в школах впроваджують рекламні та тренінгові заходи щодо гомосексуалізму (лесбіянства, педерастії, бі- та транссексуалізму), ще не всюди так драстично, як у Берліні, Гамбурзі та Мюнхені, але з однаковим спрямуванням... Від сенату Берліна на тему «Лесбійські та гомосексуальні способи життя» є докладна інструкція щодо гомосексуалізації учнів, яку здійснюють на «уроках біології, німецької мови, англійської мови, етики, історії/соціології, латинської мови, психології». Повинні бути запропоновані та проведені: інформаційний матеріал, сконтактування з місцевими гомосексуальними середовищами, запрошення представників/-нищ лесбійських та гомосексуальних проектів на урок, показ фільмів та дні самостійної роботи на дану тему» [6, с.22] і далі автор ставить питанням: «Хіба спонукання батьків та вихователів до сексуальної стимуляції дітей через брошюри Федерального центру просвіти з питань здоров'я згідні з Конституцією? Хіба зваблення дітей та підлітків в рамках шкільних занять до гомосексуальності, бісексуальності та транссексуальності є законним? Те, що тут відбувається, немає нічого спільног зі свободою, толерантністю та антидискримінацією, а йдеться про організоване державою сексуальне звідництво дітей та молоді. Мораль та етика не лише Християнства, а й інших релігій, захищають людину від поневолення власними інстинктами, бо це руйнує людину, сім'ю та суспільство. Скарги батьків у німецьких судах проти примусу щодо відвідування уроків сексології були завжди безупішні – і це аж до останньої інстанції» [6, с.22-23]. Тобто, попри потужну державну соціальну політику щодо обстоювання «прав» гомосексуалів, гендерної рівності (чи радше гендерної розмитості?) в Німеччині останнім часом все більш нарastaючим є суспільний осуд таких надмірностей щодо правового закріплення статусу гомосексуалістів. Натомість Польща, яка до недавнього часу вважалася чи не найбільш консервативною щодо означені проблеми, явно демонструє тенденції інтенсифікації розробки механізмів державно-соціального впливу не тільки на покращення рівня толерантності до представників ЛГБТ-спільнот, а й закріплення їх юридичного та суспільного статусу тощо. До прикладу, нещодавно видрукована в Польщі монографія, що стосується питань дискримінації за сексуальною орієнтацією та проблемами гендерної ідентичності в сфері трудової зайнятості [1] за мету має зміну суспільної думки щодо ЛГБТ-спільноти Польщі засобами впливу державно-соціальних стандартів забезпечення умов праці. В ній чітко вказано, що зрівняння пенсійного віку в Польщі (без гендерної відмінності між чоловіками та жінками) – це наслідок державної політики в угоду принципам «рівності статей» (чи їх розмивання?) та толерування з представниками сексуальних меншин [Див.: 1, с. 27]. Суспільний резонанс таких державних спроб декларації «толерантності» в контексті статусу секс-меншин під-

I. Горохолінська. Тolerантність чи духовний деструктивізм: до питання етико-...

твірджується і науковцями Польщі, які вважають, що проблемі толерантності до ЛГБТ надають навіть більшого значення, ніж проблемам міжконфесійних та міжнаціональних взаємин: «Варто також відзначити, що в останні роки в Польщі схеми поляризованого конфлікту між прихильниками і противниками толерантності зміщується у першу чергу в бік питань толерантності до сексуальних меншин, ніж національної чи релігійної» [2, с.176]. Явним підтвердженням тези про парадигму зміни суспільної думки щодо гомосексуалістів засобами соціальної політики в Польщі є і певні зміни в масовій культурі цієї європейської держави (фільми, які розкривають вагання гея щодо розкриття своєї орієнтації родині і боязнь соціального осуду, певні акцентуації в літературі тощо).

Важливим аспектом «демократизації суспільних цінностей» в країнах Європи засобами держави є вже згадувана нами гендерна політика. Звернімо увагу на таку тезу: «В Україні гомосексуалізм головним чином просувається через гендерну ідеологію, яка від самого свого початку є деструктивною та базується на обмані. Відома журналістка Єва Герман з Німеччини, де гендерна ідеологія вже діє багато років, вважає, що «гендер-майнстреммінг» є найбільшою і найнебезпечнішою програмою перевиховання людської раси... але менше як 5% німців знають про те, що ж насправді є «гендерна рівність». Інша німецька вчена, соціолог Габріела Кубі, стверджує, що саме гендерна ідеологія агресивно нищить інститут сім'ї та привела Німеччину до небаченої демографічної кризи, а це у свою чергу поставило на межу виживання ціле суспільство» [3, с.4]. Попри те, що ми не ставимо під сумнів необхідність терпимого та толерантного ставлення до представників нетрадиційної сексуальної орієнтації все ж вважаємо, що доцільно запобігати гіперболізованим формам укріplення юридичного статусуекс-меншин, а цілеспрямовану гендерну політику рівності/розмежування статей узгоджувати з критеріями етичності та оцінності в першу чергу в контексті базових моральних вартостей та питань свободи.

Етичні вектори оцінності нетрадиційної сексуальної орієнтації та її проявів (родина, виховання дітей тощо). Питання етичної цінності принципів толерантності та визнання рівності всіх людей не ставиться під сумнів в межах християнської цивілізації. Наразі ми говоримо не тільки про християнську релігійну мораль, але й про суспільну позарелігійну етику, що в нормах західного світу все ж має християнське коріння. Цінність свободи самовизначення як базового мірила непорушності гідності особи є також незаперечним. Попри це все певні перестороги виникають щодо співмірності питань толерантного ставлення до гомосексуалістів та їх права офіційно створювати родини. В публікації на ресурсах «Української правди», що стосується життя гомосексуалістів в Франції читаємо: «Різні асоціації та організації ЛГТБ багато зробили в останні роки для того, щоби гомосексуалісти стали помітнішими в суспільстві та мали можливості відстоювати власні права... Згодом з'явився закон про так званий «Цивільний пакт солідарності» (PACS), тобто оформленний легально різновид цивільного шлюбу, який дозволяв як гетеросексуальним, так і гомосексуальним парам офіційно оформити спільне проживання без одруження. Зрештою, у 2013 році був проголосований закон про можливості шлюбу та всиновлення гомосексуальними парами – відтоді вони мають такі самі права та обов'язки, як і інші громадяни» [11]. Чому, так вболіваючи за релігійну свободу, Європа все ж випустила з уваги той факт, що, дозволяючи гомосексуальним подружжям виховувати дітей, по-суті, піддають ушкодженню нормальні умови формування природної статевої ідентичності дитини і неминуче завдають шкоди її психологічному благополуччю? Звичайно, щодо цієї нашої тези знайдеться багато опонентів, які вказуватимуть на те, що модель стосунків у родині не обов'язково передається дітьми. На українському порталі ЛГБТ спільноти читаємо: «Дослідження гомосексуальних батьків підтверджують факт, що гомосексуали – хороші батьки, чиї діти не відстають у розвитку, якщо порівнювати їх з дітьми гетеросексуальних сім'ях, страждали через сексуальну орієнтацію батьків. Решта ключових результатів досліджень: припущення, що гомосексуали і лесбіянки не підходять на роль батьків, – помилкове і не підтверджується дослідженнями» [10]. Проте все ж дозволимо собі не погодитися з такою тезою. Приклад батьків, їхні ціннісні орієнтири є надзвичайно важливими для формування дитячої психіки, зокрема й на підсвідомому рівні. Навіть якщо пристати на те, що геї можуть ви-

ховати цілком психічно та фізично здорову й задоволену дитину, все ж вони, по-перше, заангажовано нав'язуватимуть їй думку про те, що гомосексуальні зв'язки є нормою. Це, за умови прийняття дитиною такої точки зору, ментально програмуватиме її в подальшому на неприродний статевий пріоритет. За умови ж протесаного налаштування дитини щодо прикладу батьків (а таке також можливе) це несе ризик психологічного конфлікту і можливості соціальної дезадаптації. Обидва окреслені варіанти реакції, отже, не свідчить про благополучні умови формування дитини і підлітка. Якщо звернутися навіть до не релігійної моралі, а до світських критеріїв морально належного й згадати категоричний імператив Канта, який в спрощеному варіанті звучатиме так: «Чини так, щоб кожен твій вчинок міг бути взірцем загального законодавства!» і уявити, що гомосексуальні стосунки стануть нормою для абсолютно кожного, то як тоді народжуватимуться діти, виховання яких так прагнуть пари-гомосексуалісті? То ж чи не демографічною кризою, занепадом людської цивілізації загрожує узаконення таких норм «толерування гомосексуалістів»? «...Більшість людей все-таки відчувають, що статевість має щось спільне із любов'ю та продовженням роду й належить до захищеної інтимної сфери чоловіка та жінки, як завжди було в усіх високих культурах в історії людства. Гріх існував завжди. Однак святкування гріха, пропагування гомосексуальності в школах та ЗМІ, фіксування права на гріх у законах – таке настає тільки в стадії занепаду суспільства. Невідомо, чи якась культура, яка була до нас, впала би так низько, що зрівняла б в правах гомосексуальні зв'язки з подружжям і дозволила би гомосексуалістам усиновлювати дітей» [5, с.39]. А тому, ми вважаємо, що питання толерантного ставлення до гомосексуалістів, можливостей їх професійної реалізації тощо не співміrnі в етичній площині з питанням виховання та усиновлення ними дітей і якщо питання легального різновиду цивільного шлюбу може залишатися дискусійним, то можливість творення повноцінного подружжя і права на виховання в ньому дітей, а тим паче освячення такого «союзу» Церквою є категорично неприйнятним з точки зору моралі та духовності (і не лише релігійної).

Релігія та секуляризація: духовні моделі і механізми осмислення проблеми «статусу» гомосексуалістів в Європі. Попри неспростовні тенденції секуляризації європейського суспільства релігія та Церква залишаються важливими чинниками аксіологічного формування особи. Духовність сучасної Європи багато в чому залежить від того, чи замінить секулярна духовність духовність релігійну й чи здатна Європа враховуючи утвердження прагнень щодо свобод віровизнання все-таки зберегти конструктивний вплив християнського вчення як морального авторитету суспільства. «Переглянувши результати «Дослідження Європейських Цінностей» можна сказати точно, що Європа не така світська, як здається. Близько половини всіх європейців моляться або медитують, принаймні раз на тиждень. Три з чотирьох європейців говорять, що вони релігійні. Звичайно, існує великий розрив між більш світськими північно-західними європейськими країнами і більш релігійними південно-східними. Проте навіть у такій країні, як Голландія, яка відома своїми ліберальними традиціями, один із чотирьох жителів відвідує церкву» [14, с.106]. А тому ми можемо із впевненістю твердити, що релігія залишається важливим механізмом визначення критеріїв морально належного, а тому якщо говорити про етично-релігійний статус гомосексуалістів в Європі, то попри етичне зобов'язання до толерантності саме релігія може провести певну межу такого толерування, особливо, якщо ми говоримо про державно-соціальну підтримку певних (як то усиновлення дітей) крайнощів щодо утвердження принципу толерантного ставлення до представниківекс-меншин. Християнська релігія однозначно засуджує гомосексуалізм як такий: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх. І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю...» (Буття 1: 27, 28). «Через це Бог їх видав на пожадливість ганебну, бо їхні жінки замінили природне єднання на протиприродне. Так само й чоловіки, позоставивши природне єднання з жіночою статтю, розпалилися своєю пожадливістю один до одного, і чоловіки з чоловіками сором чинили. І вони прийняли в собі відплату, відповідну їхньому блудові (До Римлян 1: 26, 27)». І таких цитат в Біблії можна знайти чимало. Відомим є сюжет про Содом і Гомору, які в принципі дали поширену назву гомосексуальним взаєминам – «гріх содомії».

I. Горохолінська. Толерантність чи духовний деструктивізм: до питання етико-...

Попри це, усвідомлюючи непересічність проблеми провідні релігійні лідери, як-от теперішній Папа Римський, не вдаються до крайнього засудження гомосексуалістів, а вказують на необхідність турботливого до їхніх морально-етичних колізій ставлення з боку Церкви та її вірних: «Ми повинні сповіщати Євангеліє на всіх дорогах, проповідуючи Добрі Новину про Царство і зцілюючи, також і нашою проповіддю, кожен вид хвороби чи рани. У Буенос-Айресі я отримував листи від гомосексуалістів. Вони «зранені соціально» і кажуть, що Церква їх завжди засуджувала. Але у Церкви немає таких намірів. Повертаючись з Ріо-де-Жанейро я сказав: якщо гомосексуаліст має добру волю і шукає Бога, я не маю права його засуджувати. Тим самим я повторив сказане в Катехизмі. Релігія має право висловлювати свою думку в ім'я служіння народу, але Бог у Творінні наділив нас свободою: духовне втручання в особисте життя неможливе. Одного разу мені задали провокаційне питання, чи я схвалюю гомосексуалізм. А я відповів питанням на питання: «Скажіть: коли Бог дивиться на гомосексуаліста, Він з любов'ю схвалює його існування чи з осудом його відштовхує?». Потрібно завжди брати до уваги особистість. Тут ми входимо в таємницю людини. Бог супроводжує людей по життю, і ми теж повинні супроводжувати, враховуючи їхній стан. Потрібно супроводжувати з милосердям» [12]. Тобто релігійна людина повинна розуміти необхідність та постулювати шире та терпиме ставлення до гомосексуалістів, адже заповіді любові зобов'язують нас усвідомлюючи рівність всіх людей перед Богом — «любити близького свого». Але любов не передбачає потурання й заохочення суперечливих прагнень. Любов християнська — то любов жертвона, але водночас така, що «не поводиться нечесно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою» (1-ше пос. Кор. 13:5-6). А правда в тому, що гомосексуальні зв'язки попри всі суперечливості є нетрадиційними, а тому заохочувати їх християнин не має ніякого морального права. Знаний дослідник П. Гусак наголошує: «як же ж повинні ставитися до гомосексуалізму всі ми — Християни та (політично активні і перейняті турботою про «спільне благо») громадяни?... і в оцінці та ставленні до неї потрібно виходити з позаморальних критеріїв: розглядати її як хворобу, як узалежнення, подібне до багатьох інших, що потребує співчуття та лікування. (Навіть якщо припустити, що гомосексуальна схильтність може бути вродженою чи успадкованою, то це зовсім не означає, що вона в такому випадку є природною. Навпаки, вона є тоді такою самою хворобою, як і вроджене каліцтво, спадковий туберкульоз чи сифіліс, і також потребує лікування, гормонального чи психологічного). Зрозуміло, що лікування повинно бути добровільним: хворі цією схильтністю повинні самі хотіти змінити свою «орієнтацію», а щоби вони могли це захотіти, обов'язком усіх (лікарів, психологів і не тільки) є: називати речі своїми іменами, тобто говорити правду про хворобливість такої схильтності, не обманювати хворих баєчками про її «нормальності» чи «інакшість / рівноцінність». Це, зрештою, належить до прямих обов'язків лікаря — не приховувати від хвогоного інформацію про його стан. Тільки знаючи правду про хворобливість цієї схильтності, уражені нею можуть захотіти змінитися» [4].

Отже, якщо проблема державно-правового статусу гомосексуалістів є досить неоднозначною, а тому вимагає взаємодії соціальних інститутів та ЛГБТ-спільнот й вироблення реальних моделей толерантного ставлення до останніх в практиці життя як європейських держав загалом, так і України зокрема, то етико-релігійний їх статус все ж чітко окреслений як світською етикою, так і релігійними постулатами. Приймаючи можливість «іншого» способу життя й толерантно та терпимо ставлячись до нього, все ж етика (а тим паче етика релігійна) не може вдаватися до заохочення та пропаганди таких взаємин, що є руйнівними не тільки для інституту традиційної родини, але й для продовження людської генерації в цілому.

Література:

1. Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową w zatrudnieniu / Redakcja Krzysztof Śmiszek. – Warszawa: Kampania Przeciw Homofobii, 2011. – 111 s.
2. Ewa Dąbrowska. Dwa modele rozumienia pojęcia tolerancji we współczesnym społeczeństwie polskim w aspekcie przemian o charakterze systemowym // Pogranicze. Studia Społeczne. Tom XX (2012). – S. 175-196.

СОЦІАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В СУЧASNOMU СВІТІ

3. Гендерне «виховання» або як з ваших дітей робити умуть гомосексуалістів. Інформаційно-аналітичне видання. – 45 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stopgender.files.wordpress.com/2012/01/genderne-vihovannja.pdf>. – Дата останнього звернення – 30.01.2015.
4. Гусак П. Гомосексуалізм: «інша орієнтація», збочення чи хвороба? // Вісник №3 Інституту родини та подружнього життя. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.family-institute.org.ua/tl_files/nashi%20vydannia/visnyk%203/st5%20v3.pdf. – Дата останнього звернення – 30.01.2015.
5. Габріела Кубі. Гендерна революція: релятивізм в дії / перек. за вид. Gabriele Kuby Die Gender Revolution – Relativismus in Aktion. – Fe-Medien: Kisslegg, 2007.; з нім. перек. О.Степанишин та С.Матіаш; Наук. ред.: П.Гусак. – Львів: УКУ, 2012. – 57 с.
6. Габріела Кубі. На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей / перек. за вид. Gabriele Kuby. Verstaatlichung der Erziehung Auf dem Weg zum neuen Gender-Menschen Fe-Medienverlag: Kisslegg, 2007.; переклад. О.Джумало, наук. ред. П.Гусак. – Львів: УКУ, 2013. – 27 с.
7. Декларація принципів толерантності ЮНЕСКО; Декларація, Міжнародний документ від 16.11.1995. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_503. – Останнє звернення 28.01.2015.
8. Звіт за результатами дослідження: «Опитування громадської думки для визначення суспільного сприйняття ЛГБТ та шляхів його поліпшення» / Авт. звіту Привалов Ю., Трофименко О., Рокицька О., Касянчук М. – К.: Центр соціальних експертіз Інституту соціології Національної академії наук України, 2013. – 52 с.
9. Марценяк Т.О., Новик Т.О., Святченко С.В. Крос-культурний аналіз ставлення населення до геїв та лесбійок: Україна, Швеція, Іспанія, Угорщина та Німеччина // Український соціум. – 2014. – №1(48). – С.31-43.
10. Міфи і правда про батьків-геїв // Національний ЛГБТ портал України. – 13.12.2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lgbt.org.ua/life/parents/show_995/ – Дата останнього звернення – 30.01.2015.
11. Огаркова Т. Життя європейців: ЛГБТ та одностатеві шлюби у Франції // Українська правда. Життя. – 28.10.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2014/10/28/182863/> – Дата останнього звернення – 30.01.2015.
12. Папа Римський: позиція Церкви щодо абортів і гомосексуалістів відома, а я – син Церкви! // Папа Франциск наступник святого Петра. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://popefrancis.org.ua/?p=1478>. – Дата останнього звернення – 30.01.2015
13. Тарасюк Л.С. Проблема культури толерантності в сучасному суспільстві // Гуманітарний часопис. – 2013. – №1. – С.39-44.
14. Яремчук С.С. Вивчення релігії у міжнародних проектах із дослідження цінностей // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: 36. Наук, праць. – К.: ІВЦ «Політехніка», 2011. – №1(9). – С.105-108.

Ирина Горохолинская. Толерантность или духовный деструктивизм: к вопросу этико-религиозного и общественно-правового статуса гомосексуалистов в Европе.

В статье анализируется проблема «статуса» гомосексуалистов в Европе с учетом определенных составляющих, определяющих этот статус и влияют на него. Такими составляющими признаются: утверждение принципа толерантности и терпимости в европейском обществе как базовой ценности, социальная работа по практического внедрения механизма толерантизации взаимоотношений с представителями ЛГБТ-сообщества и государственные программы утверждения их правового статуса, этические коллизии и религиозно-духовная составляющая обозначаемого вопроса

Ключевые слова: секуляризация, мультикультурализм, гомосексуализм, ЛГБТ-сообщество, толерантность, терпимость

Irina Horoholinska. Tolerance or spiritual destruction: the question of ethical and religious, social and legal status of homosexuals in Europe.

The article analyzes the problem of «status» of homosexuals in Europe with regard to specific components that determine this status and influence it. These components are recognized: enforce the principle of tolerance and tolerance in European society as basic values, social work for the practical implementation of the mechanism tolerant relations with representatives of the LGBT community and state program approval of their legal status, ethical conflicts and religious-spiritual component signified question

Key words: secularization, multiculturalism, homosexuality, LGBT-community, tolerance, tolerance